

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

22 De pretio reru[m] uenaliu[m] taxari legib[us] co[n]suetu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Quid verò sentiendum de venditore, cui ob emptoris preces vendit rem suam, quam plus iusto pretio æstimat, quia eam caram sibi habet, & magni ducit, & facit, & de hoc præmonet emptorem? Respondeo, pretia augeri non posse ex affectu venditorum. Pari ratione nequit venditor plus vendere rem suam ex eo, quod ea maximè emptori sit profutura: hoc enim esset emptoris utilitatem, & commodum vendere.

De pretio rerum venalium taxari legibus consueto.

CAPVT XXII.

PRIMÒ queritur, Quorum rerum pretia lege Principis, statuto Reipublicæ, vel edicto Prætoris constitui queant? Respondeo, eorum rerum pretia caninum, salis, vini, mellis, lactis, frugum quoque, leguminum, & oleorum. Vnde in l. 1. ff. De officio Præfecti Urbis. §. Cura carnis, sic est statutum: (nam horum omnium pretia Præfectus Urbis ponere consueverat.) Nomine autem victus, ut dicitur in l. Verbo. §. l. Cetera. ff. De reg. iur. intelligantur, quæ ad eum, potum, & cultum corporis spectant, & alia, quæ ad vitam sunt hominis necessaria. Et quia sine domo, vel hospicio vivere homines non possunt, intelligantur domus ad habitandum necessaria. l. Legatis. ff. De alimentis. Quare in scholis publicis solent pretia domorum, quæ locantur, Magistratum edicto constitui, Decuriones item, siue Senatores civitatum libertatem habent potestatem taxandi pretia eorum, quæ in publico foro ad quotidianum victum venalia exponuntur. Glossa in l. vltima. ff. Ad legem Iuliam, de Annona. Bartol. in l. 1. c. De Episcopali auctoritate. Abbas in cap. 1. De emptio. Alieubi gentium extant Regiæ leges, quæ decernunt, quanti mensura tritici, & panis vendi debeat.

Secundò queritur, An laicorum leges, statuta, vel edicta rerum pretia taxantia, obligent Clericorum conscientiam. Medina de rebus restituen. quest. 36. Nauarrus in Manuali cap. 23. num. 88. Siluester verbo lex. quest. 13. Angelus eod. verbo, num. 5. Sotus lib. 1. de Iustitia. quest. 6. art. 5. in concl. 1. Medina 2. questio. 96. art. 5. prope finem. Bannes 2. 2. quest. 67. art. 1. dub. 2. generatim aiunt, hæc Laicorum legibus clericis alligari, hæc ratione permoti; quia iure naturali quisque cogitur metes iusto pretio vendere: sed iustum pretium est, quod lex Principis præfixit, ergo ex hypothesi, posito per legem Principis pretio clerici tanti, & non plus res suas vendere coguntur.

Accedit, quod quando taxatum iam pretium est communi æstimatione populi, clerici plus vendere res suas amplius nequeunt: ergo pari ratione, quando constitutum lege principis pretium est.

Sed breuiter dicendum existimo, his legibus laicorum, quatenus laicorum auctoritate ponuntur, Clericos minime adstringi; quia Clerici omnino sunt à laicorum potestate, & iurisdictione exempti: quocirca si tales leges poenam irrogent ijs, qui non obtemperant, eam poenam clerici non contrahunt. At verò quia lege naturali clerici tenentur, lex autem naturalis præscribit, ut iusto pretio quisque res vendat, consequens est, ut si iustum pretium lex Principis, vel communis hominum æstimatione præfixerit, clerici debeant res suas tanti, & non plus vendere, & hoc est, quod Siluester, Angelus, & alij docere voluerunt.

Tertiò queritur, An exteri cum res suas vendunt in loco, ubi tales scriptæ leges extant, comprehendantur? Comprehenduntur sane, non quod sint in ditione, & potestate Principis, sed quia ultra iustum pretium vendere, iure naturali prohibentur: at iustum est in eo loco pretium, ubi lege Principis, vel communi hominum æstimatione res tanti, & non plus venduntur. Nihilominus ta-

men plerumque exteriorum metes aliunde huc, vel illuc aduectæ, maiori pretio vendi merito permittuntur, propter impensas in eis factas, & ob pericula, & labores in illis asportandis susceptos.

Quartò queritur, An qui vendiderit rem plus iusto pretio à lege posito, restituere cogatur, & an peccatum admittat? Contadus de contractibus, quest. 37. conclus. 3. versio. Ex his conclusionibus testatur, Durandum quendam Instituti Franciscani sensisse, nullum peccatum admittere eum, qui vendit merces plus æquo; dummodo non excedat dimidium iusti pretij, eo argumento permotum, quod quemadmodum leges ciuiles, præscriptionis, ob bonum pacis, ad lites dirimendas, hominum conscientias obligant, & transferunt dominium rerum, ex vno ad alium: sic etiam in l. Rem. maioris. §. l. Si voluntate, C. De rescinden. vendit. statutum est, ut possit quis rem plus vendere, dummodo non excedat dimidium iusti pretij: ergo hæc etiam lex habet vim secundu[m] conscientiam transferendi dominium rei venditæ ad emptorem; quia sunt leges latae, ob bonum pacis, ad dissoluendas controuersias, & lites, quæ possunt plerumque contingere in emptioibus, & venditionibus, si passim rescinderentur, ob fraudem quo vis modo in pretio commissam.

Hanc sententiam erroneam, & periculosam vocat S. Antoninus par. 2. tit. 1. cap. 17. versio. Secundus excessus est Ioannes Gerson; ut testantur Contadus de contractibus, quest. 37. conclus. 3. Sotus lib. 6. de Iustitia. quest. 3. art. 1. ad primum. Medina de rebus restituen. quest. 32. docuit peccare quidem eum, qui vendit rem plus æquo pretio citra dimidium iusti, sed ad restituendum non cogi: quia leges non liberant à culpa venditorem, sed à præcepto, & obligatione restituendi.

At communis est Theologorum, Summistarum, & vtriusque iuriconsultorum opinio, talem venditorem peccare, & cogi secundu[m] conscientiam ad restituendum, quandoque vendit plus iusto: Emptorem, qui minoris emit, quam debebat, quantum ad modicum sit, quia leges Rem maioris, & altera, & si voluntate, C. De rescinden. vendit. nullum ius tribuunt venditori, vel exigendi plus, quam res valeat, vel retinendi, quod accipit intra dimidium iusti pretij, sed solum decernunt, ne in iudicio deat actio emptori, ac venditori, quando solum decepti sunt citra dimidium iusti pretij.

At verò præscriptionis, leges, & iura non solum negant domino ius, & facultatem repetendi rem suam, post tempus præscriptionis lege præfixum, sed etiam concedunt possessori bonæ fidei, ut rem retineat. Porro S. Augustinus lib. 13. De Trinitate cap. 3. scribit; Vili velle emere, & caro vendere, omnibus, id creditur esse commune. Sed quoniam reuera verum est, potest quisque adipisci eiusmodi iustitiam, qua ei resistat.

Obijces lex in te mandata. C. Mandati, sic habet; (Quilibet in se propria est moderator, & arbitet,) ergo quilibet potest rei suæ pretium taxare. Respondeo eam legem sic intelligi: esse arbitrium secundu[m] rectæ rationis præscriptum, & citra dolum, & fraudem. Secundò obijces Innocentij auctoritatem in cap. Quia plerique de immunit. Eccles. sic dicentem.

Quando quis modicè iustum pretium excedit, ad restituendum non cogi. Respondeo, id eum aperte non dixisse; & oppositum docet in cap. In ciuitate, de usuris, ut etiam tradunt Antonius, Ancharanus, & Abbas, in cap. Quia plerique, citato, & idem colligitur ex cap. 1. De emptio.

Oppones tertio, quod habetur in l. Item si pretio. §. vltimo ff. Locati, contractibus liberum esse naturale, ut se inuicem decipiant, nam ibi sic legitur: Quemadmodum in emendo, & vendendo, naturaliter concessum est, quod pleris sit, minoris emere; quod minoris sit, plus vendere, & in inuicem se circumferbere. Ita in locationibus, quoque, & conductionibus idem ius est.

Item colligitur ex l. In causa. 2. §. Item Pomponius. ff.

De minoribus, & in l. Rem maioris. C. De rescindend. vendit. Respondent quidam, hoc in ealege significari, quod ij, qui contrahunt, praesertim vendendo, locando, & permutando, impune iure gentium, possint se decipere citra dimidium iusti pretij: in eos enim leges civiles, & iura gentium poenas non constituunt.

Sed melius respondet Glossa in l. Item si pretio, Naturale, & humanum esse in contrahentibus, ut se circumuehant, videlicet, sine dolo, hoc est, bona fide, & per ignorantiam iustam, & probabilem. Dolus tunc est, cum venditor sciens, ac prudens vendit plus iusto, aut cum emptor sciens minoris emit, ac cum venditor plus vendit rem, quae minoris est pretij, qui bona fide putat plus valere, decipit emptorem absque dolo, & naturaliter hoc est, anteedente ignorantia, qui ex humana infirmitate delendit.

Quinto quaeritur, Quo modo intelligenda sit deceptio ultra dimidium iusti pretij, in l. Rem minoris. C. De rescindend. vendit. contra quam deceptorum leges concedunt actionem emptori, ac venditori. Respondeo in primis, eam legem, rem minoris, approbati iure Canonico in cap. Cum dilecti. & cap. Cum causa, de emptione.

Secundo, qua ratione intelligi debeat deceptio ultra dimidium iusti pretij, explicant in cap. Cum causa, Glossa, & alij. Bartol. in l. praedicta rem maioris, & Couarruias lib. 2. variarum resolutionum, cap. num. 8. Siluester in verbo emptio, quae 7. Rosella eodem verb. num. 8. & Sotus lib. 6. de Iustitia quae 3. art. 1. Medina de Rebus restituendis. q. 32.

Omniun constans sententia est, tunc decipi venditorem ultra dimidium iusti pretij, quando non recipit dimidium iustae aestimationis. Aestimatur exempli gratia, res aliqua decem aureis, & dati sunt venditori tantum quatuor aurei, dicitur esse deceptus ultra dimidium iusti pretij, quia dehaudatus est sex aureis, qui sunt plusquam dimidium pretij iusti, nec recepit quinque aureos, qui sunt dimidium iustae aestimationis. Vnde in l. Rem maioris proximè allata, ad suam, sic habetur: (Minus pretium esse videtur, si nec dimidia pars veri pretij soluta sit.)

Difficultas igitur est in eo explicando, Quando nam emptor dicatur esse deceptus ultra dimidium veri pretij? Et est prima opinio asserentium, tunc emptorem esse deceptum, quando pretium soluit duplo maius iustae rei aestimatione, & aliquid amplius. Res patet exemplo. Valet res decem aureis, eam Caius emit vno, & viginti aureis, & tunc deceptus est ultra dimidium iusti pretij, quoniam sicut venditor, tunc dicitur deceptus ultra dimidium verae aestimationis, quia recepit pretium minus sub duplo, quam valebat, sic emptor decipitur ultra dimidium, quia soluit ultra duplum veri pretij: quinque enim sunt ad decem sub duplum, sicut decem ad viginti. Ergo sicut se habent quatuor ad decem, sic decem ad vnum, & viginti. Ita Cynus, Petrus cognomento de Bella Petricay, & Gofredus, Speculator, quos refert Couarruias lib. 2. variar. resolut. cap. 3. num. 8. Vincen, Tranced. & Ioan. apud Panorm. in cap. cum causa de empt. Vnde sic intellecta huiusmodi prima opinio, non est tam ridicula, ut multis visa est.

Altera sententia docet deceptionem ultra dimidium iusti pretij esse, quando emptor soluit verum pretium, & praeterea, plusquam dimidiam partem, ut puta, cum res valet decem aureos, & venditur sexdecim. Sic Azo. Accursus, Baldus, & Bartolus in l. Rem maioris. C. De rescindend. vendit. ita etiam Hostiensis, Butrus, Panormitanus, Anchatanus cum Glossa in cap. Cum causa, de empt. communiter approbata. Ita etiam Theologi, S. Bernardinus par. 2. form. 34. quae 2. cap. 1. Medina, Siluester, Rosella, Sorus locis supra citatis. Et ratione manifesta conuincitur, quia si res, quae valet decem, venderetur vno, & viginti, tunc emptor deceptus esse in plus-

quam dupla parte, non in plusquam dimidio iusti pretij.

Sexto quaeritur, An in tritico iustum pretium ponatur, quando auctoritate Principis, vel Reipublicae constituitur, ut tanti, & non plus vendatur? Ratio dubitandi est, quia inter frumenta vnum est melius, alterum deterius, ergo non videtur esse iusta lex, qua statuitur, ut frumentum aequali pretio vendatur. Deinde pecunia, vel copia mercium, earum quoque pretia auferuntur, vel minuuntur, non est igitur aequa lex, quae semper extat in pecunia, & copia mercium.

Accedit, quod siue sint pauci, siue multi emptores, venditores ve, lex idem pretium constituit, & tamen pretia variantur paucitate, vel multitudine emptorum, aut venditorum.

Hanc quaestionem tractat Medina de rebus restituendis. quae 30. Cordubensis in Summa casuum quae 78. Profecto, huiusmodi leges iustae sunt, & venditorum conscientiam obstringunt. Ita Medina, & Cordubens. Et quando lege pretium est mercibus impositum, parum, aut nihil refert, sint aliae alijs meliores, aut deteriores, sint pauci, vel multi emptores, vel venditores, quia hoc ex accidenti est, & lex in communi fertur, & de eo, quod plerumque, & frequenter accidit: & omnibus exequis, pretium in certa mediocritate, & aequitate constituitur.

Septimo quaeritur, Quid statuendum, quando in Prouincia, vbi praedicta lex extat, ingens est tritici pecunia, poterit ne ea in Prouincia plus triticum vendi? Rationem dubitandi inde sumimus, quod haec videatur lex iniqua, quoniam ob rei pecuniam, eius pretium augetur, cum pauci sint venditores, & emptores multi. Respondeo, illam legem esse tunc temporis in ea Prouincia seruandam. Ita Medina, Cordubensis nimirum lata est ea lex, ne in fame, & penuria annonae plus a quo diuites exigent vendendo.

Deinde, quia eo tempore, officio Iudicum, & Magistratum diuites coguntur ad videndum, quae sunt ad victum necessaria, nec tamen permittuntur tanti vendite quanti ipsi volunt, sed tanti quanti Iudices, & Magistratus decernunt.

Octauo quaeritur, Quid sit sentiendum, quando in Prouincia pretium tritici, vel farinae est lege positum, & nihilominus passim plus venditur, quam lex statuit, & nullus puniuntur: iudicandum ne erit tunc legem vlti tolli? Respondeo, ut violatio legis huiusmodi sit sciente Principe, & neminem puniente, cum tamen id commode, & facile possit, & tunc lex tacita Principis voluntate vim non habet. Medina & Cordubensis. Aut sit inscio Principe, & nullum puniente, aut hos, non illos plecentem; quia non commode, nec facile omnes punire potest, & tunc non subest tacita Principis voluntas, ac proinde lex obligat venditorum conscientiam, quia vim suam non amittit.

Quid si Praesens Prouinciae, vel Gubernator civitatis impune permittat, ne plus triticum vendatur, an tunc sufficiat tacitus Praesidis, vel Gubernatoris consensus? Respondeo Cordubensis, sufficere tantum consensum Praesidis Prouinciae, non tamen Gubernatoris civitatis, quia quando requiritur scientia, & patientia Principis, sufficit scientia, & patientia Praesidis Prouinciae, tamen non satis sit scientia, & patientia Gubernatoris civitatis. Id probat auctoritate Francisci Balbi De praescrip. par. 1. principali par. 2. quae 3. dub. 2.

At meo iudicio non videtur sufficere scientia, & patientia Praesidis Prouinciae, siue tacitus eius consensus, quia lex est Principis, & inferior superioris legem abrogare non potest.

Quid verò, si Praes publicae voce praeconis proclamare iubeat, ut singuli triticum vendant tanti quanti voluerint? tunc eis, qui legem violat, liber est à culpa, & à restituendi praecipio? Respondeo, minime, quia

quia tunc Præsidis solum est permittere, ne qui legem violant poena afficiantur: nam alioqui si venditores puniret, pauperes in tanta fame graue damnium paterentur. Sed tamen auctoritatem Præses non habet legem abrogandi, nisi consensu, & mandato Principis.

Nono quaeritur, An si passim agricolæ, ubi prædicta lex viget, plures maiores impensas fecerunt in tritico seminando, & colligendo, licet plures vendant, quam lex decernat, videlicet uti impensas compensent? Respondeo, si pauci fuerint agricolæ, qui tales impensas fecerunt, cum tamen alij adsint plures, qui minoribus impensis triticum seminauerint, & collegerint, licitum non est contra legem plures triticum vendere, quia casu, & ex accidenti impensas maiores fecerunt, quam ceteri.

At verò, quid dicendum, si omnes illius provincie agricolæ maiores fecerint impensas, ita ut id damni sit omnium commune?

Alii quidam agricolis talis provincie licere pretium lege taxatum excedere, quia est damnum omnium commune, ergo tuta conscientia agricolæ possunt pretium augere, ut seruent se indemnes, nec lex tunc eos videtur obstringere, siquidem maiores sunt impensas, quam quæ possint pretio ea lege prefixo compensari.

Alijs verò probabilis videtur, etiam tunc legem secundum conscientiam esse seruandam, quia venditores ex natura contractus, tale damnium sustinere coguntur, cum huiusmodi periculis sint obiecti.

Accedit, quod tunc venditores pretium communi æstimatione positum excedere n-queunt, ergo nec pretium taxatum: Mercatores itidem sæpe damnium patiuntur, ex eo, quod merces, in quibus comparandis magnas impensas fecerunt, minoris æstimentur, quam emerant, ergo etiam agricolæ tanti debent vendere triticum, quanti, vel communiter, vel lege Principis æstimatur.

Stroges, An ubi mensura tritici auctoritate Principis, vel statuto Republicæ, ob certum, & definitum pretium habet, eo ipso mensura farinae tantidem, & non plures vendi queat. Inde oritur dubitatio occasio, quia lex, tritici, non farinae pretium constituit. Respondeo, in fraudem legis facere, qui fatinam maiori pretio vendit, quare solum licet venditori aliquid exigere ratione impensarum, quas facit in molendo tritico, & farina paranda.

Decimo quaeritur, An tabelliones & ceteri similes: caupones itidem, stabularij restituere cogantur id, quod ultra pretium statuto, vel lege definitum accipiunt pro instrumentis, quæ faciunt, vel pro rebus necessarijs ad hospites excipiendos. Respondeo, eos ad restituendum secundum conscientiam cogi, quia cum sint leges, & statuta aequitati consentanea, eos tenent, & obligant.

Obijcies, pretia talibus legibus constituta non sufficere ad sustentandos commodè ministros, nec suppleri impensas, quas fecerunt in emendis officijs. Respondeo, hæc nihil impedire, quo minus legibus satisficiant, sibi que impudent, quod talia officia emerant, & à Principe, vel Republica impettandum curent, ut pretia augeant, si minora esse videantur.

De obligationibus quibus venditor ex venditione tenetur.

CAPVT XXIII.

PRIMO quaeritur, Quot sint obligationes venditoris? Respondeo, quinque.

Prima est, ut rem venditam emptori tradat, & in eius dominium, vel quasi dominium transferat, vel soluat id, quod emptoris interest.

Secunda est obligatio, ut emptorem moncat de vitio rei venditæ occulto.

Tertia, ut venditionem vi, vel metu, vel dolo factam rescindat.

Quarta, ut restituat, si rem plures æquo vendidit, & damna, si qua passus est emptor refarciat.

Quinta, ut lege euictionis teneatur. De his omnibus obligationibus singulatim est aliquid disserendum.

Secundo quaeritur, An venditor simpliciter, & absolute ad tradendum rem venditam, iure communi cogatur? Sunt, qui opinantur, eum non cogi simpliciter, sed ad tradendam rem, vel ad præstandum quicquid emptoris interest, ita ut si hoc secundum præstitit, omnino sit immunis, & liber ab omni alio onere. At teste Couarruua lib. 2. *variar. resolut. cap. 19. num. 1.* communis est Doctorum opinio, venditorem absolute, & simpliciter obligari ad rem tradendam. Glossa in *l. 1. in principio. ff. De actionibus emptio. & Glossa in Inst. De emptio. & vend. §. Pretium. Bartol. in l. 1. ff. De actionibus emptio. & in l. Certi condit. num. 12. ff. Si certum petatur, & in l. Stipulationes. quest. 8. num. 38. ff. De verb obligat. Abbas, Imola, Felinus, cap. Cum Ioannes, de fide instrument.*

Et sciendum est venditorem, si fuerit dominus rei, emptori tradere dominium, vel quasi dominium. Tradit dominium, cum vendit res corporales, quarum est dominus: quasi dominium verò, cum vendit res incorporales, & iura, actiones, seruitutes, pensiones, & redditus annuos. Quod si venditor non dominus rei, tunc non tradit dominium, vel quasi dominium, sed causam, & ius vsucapionis. *l. Clauibus. ff. De contrahent. empt.* nam confessim inchoabit vsucapio. Emptor enim, eo quod sit bonæ fidei possessor, ad certum tempus legibus præfixum, potest rem venditam vsucapere. *l. Prædicta clauibus. ff. De contrahent. empt. & Inst. Per quas personas nobis acquiritur. §. Ex his. Glossa in l. Clauibus nuper allata in verbo Inchoabitur.* Unde quidam opinati sunt, ad venditionis substantiam non pertinere, ut dominium rei venditæ ad emptorem transferatur, sed dominium, vel ius, vel causa vsucapionis.

Tertio quaeritur, Quomodo venditor debeat occultum rei vitium manifestum emptori facere. Hanc questionem agit S. Thomas in 2. 2. *quest. 77. art. 3. Angelus in verb. Emptio, num. 8. Siluester eodem verbo. quest. 20. Atmilla in 4. dist. 25. quest. 10. art. 3. dub. 1. Maior eod. lib. & dist. quest. 40. art. 3. Sotus lib. 7. de Iustitia quest. 3. art. 2. Medina de rebus restituen. quest. 34. & 35. Couarruua de contract. quest. 14. Nauarrus in Manuali cap. 23. num. 89. & Iuriconsulti l. 1. & seq. ff. De adul. edito.*

Animaduertendum est, vitium rei venalis duplex esse: Aut enim est per se manifestum, & notum, aut occultum, ita ut facile ab emptore bene ocalato, & diligenti, ac prudenti cognosci nequeat. Et hoc vitium potest esse triplex. Aut enim est tale, ut eius vsus perniciosus, vel incommodus emptori esse queat, ut si equus sit calcitrosus, mordax, ve, ferus fur, vel perfidus, ac fugax: Aut tale, ut eius vsus possit esse emptori periculofus, ut si domus sit ruinosa, & male materiata: aut eiusmodi, ut rem ipsam faciat inutilem, quamuis nec noxiam, nec periculofam; ut si equus sit ad equitandum ineptus.

Item